

Alicja Kisała

Protokół zajęcia na przymusową publiczną sprzedaż dóbr ziemskich Rudniki z przyległościami, sporządzony w 1870 r. przez Romualda Piwowskiego – komornika przy Trybunale Cywilnym w Kaliszu

---

Rocznik Wieluński 9, 131-153

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Alicja Kisala

PROTOKÓŁ ZAJĘCIA NA PRZYMUSOWĄ PUBLICZNĄ
SPRZEDAŻ DÓBR ZIEMSKICH, RUDNIK I ZPRZYLEGŁOŚCIAMI,
SPORZĄDZONY W 1870 R. PRZEZ ROMUALDA PIWOWSKIEGO
– KOMORNIKA PRZY TRYBUNALE CYWILNYM W KALISZU

Szczególne miejsce wśród źródeł pozwalających poznać przeszłość, w tym także życie codzienne, stanowią rejestry majątkowe. Utrwalając obraz różnych aspektów aktywności – nie tylko materialnej – są źródłem wiedzy o różnych grupach społecznych. Wiele zachowanych inwentarzy powstało w związku ze śmiercią właścicieli mienia, sporządzano je bowiem, aby ułatwić rozliczenia majątkowe między spadkobiercami. Osobną grupę stanowią opisy nieruchomości: dóbr ziemskich, wszelkiego rodzaju posiadłości, budynków itp., które sporządzano przy okazji zawierania kontraktów sprzedaży, zmiany dzierżawcy lub w przypadku wystawienia danej realności na licytację.

Dokładność niektórych rejestrów jest zadziwiająca (wiele zależało oczywiście od pozycji społecznej i zamożności właściciela mienia, sumienności osoby dokonującej spisu oraz celu w jakim został wykonany). Sporządzane początkowo przez osoby prywatne, później sądy i notariuszy, dokumenty te miały charakter urzędowy. W Królestwie Polskim notariusze (rejenci) byli urzędnikami państwowymi działającymi w kancelariach przy wydziałach hipotecznych sądów okręgowych i grodzkich, a tworzone przez nich dokumenty przechowywano w kancelariach notarialnych¹.

W aktach sądowych będących pozostałością po kancelarii hipotecznej Sądu Pokoju Okręgu Wieluńskiego, dziś stanowiących zasób Archiwum Sądu Rejonowego w Wieluniu, zachowała się niewielka ilość XIX-wiecznych dokumen-

---

¹ D. Malec, *Dzieje notariatu polskiego*, Kraków 2007, s. 67.

tów dotyczących Rudnik. Są to głównie umowy sprzedaży, wypisy urzędowe i odpisy wyroków sądowych. Jednym z najciekawszych dokumentów jest protokół z 1870 r., zawierający opis dóbr ziemskich Rudniki, sporządzony z powodu zajęcia majątku „na przymusową publiczną sprzedaż”.

Wieś Rudniki historycznie należąca do ziemi wieluńskiej, położona jest w północno-wschodniej części województwa opolskiego, w powiecie oleskim. Pierwsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z dokumentu wystawionego przez Władysława Opolczyka w 1381 r., gdzie występuje jako własność królewska granicząca z Wierzbem. W XV w. wieś należała do Rudnickich herbu Lis, a od lat 30-tych XVI w. była własnością Russockich. W końcu XVII w. Rudniki przeszły w ręce rodziny Masłowskich herbu Samson².

W 1829 r. Melania Masłowska, córka Juliana Lamberta Rudolfa Masłowskiego i Moniki Kiełczewskiej z Kiełczewa herbu Pomian poślubiła Henryka Augusta Ignacego Miączyńskiego herbu Suchekomnaty, mieszkającego we wsi Nowa Wola, kolatora³ i dziedzica w Pożdżenicach w powiecie stopnickim. Pan młody był synem Ignacego, senatora Królestwa Polskiego i Salomei z Sucheckich dziedziców Miedźna⁴. Dopiero dziesięć lat po ślubie, z powodu trwających kilka lat procesów spadkowych, Melania otrzymała od ojca swój posag – dobra ziemskie Rudniki (w 1827 r. wieś liczyła 60 domów i 564 mieszkańców)⁵.

Po śmierci Henryka Miączyńskiego, na skutek umowy zawartej między spadkobiercami w 1860 r., Rudniki odziedziczył jego pierworodny syn Władysław Hipolit Weronik Julian Ignacy Henryk⁶, żonaty z Felicją Wielowiejską z Wielkiej Wsi herbu Półkozic. Niestety majątek obciążony był długami. Nie było to niczym niezwykłym w tym okresie, ponieważ wysokie zadłużenie hipoteczne dóbr ziemskich w Królestwie stanowiło niemal regułę. W pierwszych latach po zniesieniu pańszczyzny wiele majątków ziemskich bankrutowało. Przystawienie produkcji rolnej, wykorzystującej pracę pańszczyźnianą na gospodarowanie

---

² *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 1, pod red. Filipa Sulimierskiego, Bronisława Chlebowskiego, Władysława Walewskiego, Warszawa 1880 (1976), s. 935.

³ Kolator (łac. kolator = ofiarodawca) osoba mająca prawo obsadzania urzędów kościelnych, zwykle fundator kościoła lub spadkobierca fundatora. Patrz: *Słownik wyrazów obcych*, pod red. Jana Tokarskiego, Warszawa 1980, s. 364.

⁴ Teki Dworzaczka: Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX wieku [online], Kórnik–Poznań: Biblioteka Kórnicka PAN 2004, 55976 (Parzynów) [http://teki.bkpan.poznan.pl/index_monografie.html].

⁵ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego...*, t. 1, s. 935.

⁶ Archiwum Sądu Rejonowego w Wieluniu (dalej: ASRW), księgi dowodów do Ksiąg Wieczystych dóbr Rudniki Lit. A, sygn. 54, Protokół z posiedzenia Trybunału Cywilnego Guberni Warszawskiej w Kaliszu z dnia 12/24 listopada 1863 r., dok. 193.

oparte o pracę najemną, nie było łatwe ze względu na niską kulturę rolną⁷ i serwituty⁸. Aby utrzymać swe dobra, właściciele zaciągali liczne kredyty, a spłacanie rat pożyczek i procentów było jednym z podstawowych problemów gospodarczych ziemiaństwa.

Na skutek ukazów uwłaszczeniowych w ręce włościan przeszło ponad 1500 mórg ziemi, czyli ponad ¼ majątku, co m.in. było przyczyną kłopotów finansowych właściciela. W następnych latach Władysław Miączyński, występujący w dokumentach jako dziedzic Rudnik, Miedźna, wsi Borowe⁹ i innych [miejscowości], starając się utrzymać odziedziczony majątek, zaciągnął pożyczkę rolniczą w Banku Polskim w Warszawie w wysokości 25 000 rubli srebrem¹⁰. Ponadto zadłużył się u obywateli ziemskich oraz spekulantów i kupców w Częstochowie i Praszce. Nie mogąc spłacić w terminie należności, wyprzedawał po kawałku lasy znajdujące się w obrębie majątku. Nieustannie procesował się z wierzycielami, o czym świadczą liczne odpisy wyroków sądowych, ugody i wezwania do zapłaty. Miarą kłopotów finansowych Miączyńskiego może być fakt, że jednym z wierzycieli była parafia w Rudnikach, która nie otrzymywała przez kilka lat należnej dziesięciny. Właściciel Rudnik był dłużnikiem szpitali w Praszce, tj. Szpitala Chrześcijańskiego (12 000 zł) i Szpitala Żydowskich Ubogich (6 000 zł). Wśród wierzycieli znalazła się także najbliższa rodzina, żona Felicja z Wielowiejskich Miączyńska oraz krewni – mąż i synowie nieżyjącej już siostry Władysława, Jadwigi z Miączyńskich Kuczborskiej. Na rzecz Jadwigi Kuczborskiej na dobrach Rudniki zabezpieczona była hipotecznie kwota 21 075 rubli srebrem, od której miały być wpłacane procenty jej nieletnim synom. Ponieważ Władysław Miączyński uchylał się od wypełnienia tego obowiązku, Rada Familijna działając w interesie podopiecznych, skierowała sprawę do sądu¹¹.

W ciągu 10 lat Władysław Miączyński zaciągnął w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim pożyczki na sumę prawie 65 000 rubli srebrem które pozwo-

---

⁷ Jeszcze w 1863 r. w powiecie wieluńskim 75% gruntów ornych uprawianych było systemem trójpolowym.

⁸ Serwituty – prawa chłopów do pobierania z lasów budulca na remont budynków, drewna na opał, zbierania ściółki i wypasu bydła.

⁹ Miejscowości Miedźno i Borowe znajdowały się w okręgu częstochowskim powiatu wieluńskiego.

¹⁰ ASRW, księgi dowodów..., sygn. 54, Decyzja Banku Polskiego w Warszawie w sprawie wypłaty listów likwidacyjnych z dn. 18/31 sierpnia 1866 r., dok. 251.

¹¹ ASRW, księgi dowodów..., sygn. 54, Wykaz zamieszkań prawnych właścicieli i wierzycieli hipotecznych dóbr Rudniki w okręgu wieluńskim, dok. 211; Wypis urzędowy protokołu z zebrania Rady Familijnej w sprawie Kuczborskich, dok. 220.

liły mu spłacić część wierzycieli¹². Mimo to majątek obciążony był długami, a w księgach hipotecznych zamieszczono liczne zastrzeżenia i ostrzeżenia¹³ zabezpieczające majątek wierzycieli.

Ponieważ W. Miączyński nie spłacał rat należnych Towarzystwu, już w listopadzie 1864 r. zapadła decyzja TKZ o wystawieniu dóbr ziemskich Rudniki na „pierwszą przymusową sprzedaż publiczną”, która miała się odbyć latem 1865 r. w kancelarii hipotecznej Pałacu Sądowego w Kaliszu. O sprzedaży Dyrekcja Szczegółowa Towarzystwa powiadomiła wszystkich wierzycieli dysponujących stosownym wpisem w wykazie hipotecznym, jednak do licytacji nie doszło¹⁴, dzięki wypłaceniu odszkodowania likwidacyjnego, które wynosiło 23 878 rubli srebrem. Ponieważ Bank Polski przychylił się do prośby Miączyńskiego i jako wierzyciel zezwolił na wypłatę odszkodowania likwidacyjnego innym wierzycielom¹⁵, niebezpieczeństwo utraty majątku chwilowo zostało zażegnane.

Spłata wierzycieli z kwoty przyznanej przez Komisję Likwidacyjną nie poprawiła na długo kondycji finansowej właściciela Rudnik. W 1866 r. Władysław Miączyński winny był Szai Landau kwotą 21 324 rubli srebrem, sprzedał więc Bolesławowi Kołaczkowskiemu wieś Miedźno i Borowe, i zwrócił Szai Landau połowę zobowiązań¹⁶. Aby spłacić inne długi, sprzedawał chłopom działki w ko-

¹² Dzięki możliwości spłacania listami zastawnymi starych długów właściciele ziemscy uwalniali się od nich, zamieniając je na długi wobec Towarzystwa. Było to możliwe dzięki uprzywilejowanym długoterminowym kredytom zabezpieczonym hipotekami ziemskimi. Uprzywilejowanie prawne TKZ w stosunku do nieruchomości ziemskich obciążonych jego pożyczkami wynikało z pozycji gospodarczej Towarzystwa, co przejawiało się m.in. w przymusie przyjęcia przez wierzycieli właścicieli dóbr listów zastawnych Towarzystwa jako spłaty długów, a także w specjalnym trybie sprzedaży nieruchomości za długi na żądanie TKZ. Żądający sprzedaży dóbr obciążonych pożyczką TKZ nie mógł domagać się sprzedaży za cenę poniżej 3/5 wartości szacunkowej, jaka obowiązywała w prawie o TKZ. Zabezpieczało to wiarygodność TKZ i jednocześnie chroniło dłużnika. przed sprzedażą jego majątku za bezcen. W. Wójcikiewicz, *Prawo hipoteczne Królestwa Polskiego*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, s. 84–91.

¹³ Aby utrudnić lub uniemożliwić właścicielom rozporządzanie własnością lub innym prawem wpisanym do księgi hipotecznej, w celu zabezpieczenia praw osób nieujawnionych w księdze, stosowano wpisy tzw. ostrzeżeń, które wpisywano na podstawie wniosku osoby zainteresowanej. Ostrzeżenia dotyczyły m.in. powództwa o sądowe ustalenia prawa własności, ograniczenia prawa własności, obciążeń, odstąpienia dóbr na rzecz wierzycieli, ogłoszenia upadłości i wdrożenia kroków egzekucyjnych. Zastrzeżenia czyli wpisy warunkowe służyły do zapewnienia miejsca hipotecznego zeznanym aktom lub wnioskom do czasu zatwierdzenia czynności przez zwierzchność hipoteczną. Tamże, s. 118–119, 127, 129.

¹⁴ ASRW, księgi dowodów..., Zawiadomienie TKZ o licytacji majątku Rudniki, dok. 210.

¹⁵ Tamże, Decyzja Banku Polskiego w Warszawie w sprawie wypłaty listów likwidacyjnych z dn. 18/31 sierpnia 1866 r., dok. 251.

¹⁶ Tamże, Wypis urzędowy dotyczący ugody zawartej między Sz. Landau i W. Miączyńskim, dok. 241.

lonii Janinów¹⁷ i wydzierżawił wieceżyście młyny¹⁸. Mimo stopniowej wyprzedazy majątku nie spłacał jednak rat należnych TKZ, więc w lipcu 1869 r. Dyrekcja Szczegółowa TKZ w Kaliszu podjęła decyzję o następnej licytacji majątku wyznaczonej na marzec 1870 r.

Spośród osób prywatnych, u których Miączyński zaciągnął pożyczki, najważniejszym wierzycielem był kupiec z Częstochowy – Szaja Landau. Ponieważ mimo licznych wyroków sądowych i wezwań do zapłaty, właściciel Rudnik uchylał się od uregulowania należności, na wniosek Szai Landau w styczniu/lutym 1870 r. komornik Trybunału Cywilnego w Kaliszu sporządził protokół zajęcia na „przymusową publiczną sprzedaż” dóbr Rudniki z przyległościami¹⁹. Chociaż do licytacji nie doszło, z powodu udzielonej w końcu lutego 1870 r. przez Towarzystwo pożyczki dodatkowej w wysokości 30 700 rubli srebrem²⁰, kondycja finansowa właściciela majątku nadal pozostawiała wiele do życzenia. W ciągu 12 lat majątek wystawiono na licytację czterokrotnie (ostatni raz w 1876 r.). Za każdym razem sporządzano opis stanu dóbr, z którym przystępujący do licytacji mogli zapoznać się w biurze radcy Dyrekcji Szczegółowej w Kaliszu, jednak opisy te prawdopodobnie nie zachowały się do dnia dzisiejszego.

W 1870 r. w skład dóbr Rudniki wchodziło 5 folwarków, tj. Rudniki, Jawor, Kuźnica, Faustyanka i Błonie, 4 osady młynarskie, 3 uwłaszczone wsie: Rudniki, Dalachów i Młyny, kolonia Janinów oraz 2 osady leśne. Obszar majątku wynosił 4147 morgów, z czego połowę stanowiły grunty uprawne. Można przypuszczać, że był to jeden z większych majątków w okolicy. We wsi Rudniki będącej siedzibą właściciela, znajdowały się: murowany kościół z plebanią, kuźnia, karczma i mająca swój budynek szkoła włościańska, utrzymywana przez gminę i dwór. Na terenie dóbr wydobywano rudę żelaza, którą sprzedawano w Prusach. Mimo iż majątek posiadał cegielnię, produkującą cegły na własny użytek, większość budynków folwarcznych zbudowana była z drewna. Ponieważ do dnia dzisiejszego z dawnej zabudowy pozostał jedynie fragment dworu, protokół sporządzony na żądanie częstochowskiego kupca jest jedynym źródłem dającym wyobrażenie o układzie przestrzennym majątku w tym okresie. Dokładny opis usytuowania budynków względem dworu i drogi do Praszki sprawia, że można pokusić się o odtworzenie (w przybliżeniu oczywiście) dawnego wyglądu miejscowości.

Zapewne ze względu na rozmiar dóbr (inventaryzacja zajęła 4 dni), a być może i zimową porę, komornik poza nielicznymi wyjątkami nie oceniał stanu zabudowań, ograniczając się do ich wyliczenia, podania materiału z jakiego zostały

¹⁷ Tamże, Kontrakty dzierżawne, dok. 256, 273, 274, 281, 292.

¹⁸ Tamże, Kontrakt dzierżawny, dok. 257; Protokół komornika..., dok. 271.

¹⁹ Tamże, Protokół komornika..., dok. 271.

²⁰ Tamże, Decyzja TKZ o przyznaniu pożyczki, dok. 290.

zbudowane oraz ich rozmiarów. I tak, opisując domy mieszkalne protokół podaje ilość izb i kominów, w przypadku spichrzy, obór, owczarni itp. ilość wrót, a w przypadku stodół także ilość klepisk. Zawsze zaznacza materiał, z jakiego wykonane zostały dachy. Skrupulatnie wylicza nie tylko większe zabudowania, ale również kurniki, brogi na zboże, studnie, płoty, a nawet kloaki. Służba dworska w folwarku Rudniki mieszkała w jednym z nielicznych murowanych budynków krytych gontem, określonym w protokole jako „dwanaścioraki”. Zarządca zajmował drewniany budynek połączony z murowaną oranżerią, zaś drewniane „dwojaki” zamieszkiwał lokaj dworski. Obok wszystkich domów mieszkalnych znajdowały się studnie i ubikacje, co w owym czasie było rzadkością.

Sam dwór zbudowany w 1666 r. był bardzo obszerny. Na podstawie zachowanego fragmentu budowli oraz zdjęć pochodzących z lat 20-tych XX w. można w przybliżeniu określić jego powierzchnię zabudowy na ok. 360 m². Protokół nie opisuje wyposażenia wnętrza, podając jedynie informacje o piecach kafłowych, podłogach z desek oraz tapetowanych pokojach. Kuchnia umieszczona była w oddzielnym murowanym budynku, w którym znajdowały się także browar i gorzelnia. Browar produkował piwo na potrzeby folwarku, natomiast produkcja gorzelnia była dla właściciela Rudnik poważnym źródłem dochodów, o czym świadczą kontrakty na sprzedaż okowity. Była ona wyposażona w nowoczesny na owe czasy aparat Pistoriusa umożliwiający szybszą i tańszą produkcję alkoholu o stężeniu do 85%. Jak w większości gorzelnii w Królestwie, głównym surowcem do wytwarzania alkoholu były ziemniaki, o czym świadczy wielkość upraw tej rośliny.

Oprócz dokładnego wyliczenia zabudowań we wszystkich folwarkach, protokół zawiera informacje dotyczące gruntów ornych, które stanowiły ponad połowę obszaru majątku, a także dane dotyczące rocznych zasiewów. Szczegółowo podaje ilość gruntów zajmowanych przez ogrody, pastwiska, lasy i nieużytki, jak również dane o gruntach przeszłych na własność chłopów z tytułu uwłaszczenia.

Komornik poświęcił niewiele miejsca urządzeniom i narzędziom rolniczym. Dowiadujemy się jednak, że dobra Rudniki podobnie jak większość folwarków szlacheckich w tym okresie, zaopatrzone były w urządzenia do wiania i czyszczenia zboża, tzw. młynki oraz nowoczesną młocarnię z wialnią i siewkarnią, poruszaną konnym kieratem. Pośród zabudowań folwarcznych znajdowały się kuźnia oraz „szerownia” czyli warsztat dla stelmacha i kołodzieja. Protokół wymienia również wozy, sanie, radła, brony i pługi. Zwierzęta pociągowe stanowiły 44 woły oraz 40 koni fornalskich. Stadninę tworzyło 20 koni wierzchowych. Zapewne ze względu na spory obszar niezbyt urodzajnych gruntów, wśród zwierząt hodowlanych najliczniejsze było pogłowie owiec, hodowanych dla wełny.

Łącznie w całych dobrach było, jak notuje komornik, 1500 „owiec obojga płci”. Hodowano również krowy i jałówki, natomiast brak wzmianek o hodowli trzody chlewnej. Zamieszczony poniżej protokół zawiera także informacje o propinacji²¹ oraz dzierżawach wieczystych, które stanowiły niebagatelne źródło dochodów właściciela majątku. Ze względu na brak innych zachowanych opisów majątku oraz fakt, że księgi wieczyste opisujących dóbr dotyczące tego okresu prawdopodobnie nie zachowały się do dnia dzisiejszego, protokół ten stanowi cenne źródło dotyczące historii Rudnik.

Zachowane księgi dowodów do ksiąg wieczystych, w których znajduje się wspomniany protokół, składają się z czterech poszytów nie posiadających paginacji, dlatego przypisy odnoszące się do informacji zawartych w innych niż protokół dokumentach zawierają oprócz sygnatury numery tych dokumentów. W poniżej zamieszczonym protokole zachowano układ treści²², oryginalną pisownię i interpunkcję rękopiśmiennego oryginału.

Działo się na gruncie dóbr Rudniki, Powiecie Wieluńskim
dnia 23 stycznia/4 luty 1870

Na żądanie Szai Landau właściciela nieruchomości w mieście powiatowym Częstochowie, Guberni Piotrkowskiej zamieszkałego, a zamieszkanie prawne od przedsiębranego przez niniejszy protokół zajęcia na przymusową publiczną sprzedaż u Franciszka Modrzejewskiego patrona przy Trybunale Cywilnym w Kaliszu, który w popieraniu sprzedaży tej przymusowej dóbr ziemskich Rudniki z przyległościami stawać będzie, sobie obierającego, ja Romuald Piwowski komornik przy Trybunale Cywilnym w Kaliszu przez Wysoką Komisję Rządową Sprawiedliwości dnia 16/2(8) marca 1868 r. Nr 3142 nominowany w mieście gubernialnym Kaliszu zamieszkały, w ówtej czynności przez ekstrachenta²³ Landau pod dniem 4 stycznia r. b. piśmiennie upoważniony.

W imieniu Panującego i Prawa!

W wykonaniu dwóch Aktów 1. w dniu 13/25 października 1862 r. przed Adamem Makarowskim w Częstochowie i drugiego w dniu 24 lipca 5 sierpnia 1869 r. przed Antonim Owsianym Rejentem Kancelarii w Częstochowie zeznanych + tudzież w następstwie nakazu egzekucyjnego, dnia 20 paździer-

²¹ Propinacja – wyłączne prawo pana do produkcji i sprzedaży trunków w obrębie swoich dóbr.

²² Protokół składa się z dwóch części.

²³ Ekstrachent – wierzyciel.

nika 11 listopada 1869 r. przez Antoniego Radwańskiego komornika przy Trybunale Cywilnym w Kaliszu, odpowiednio do Art. 679 K.P.S. wydanego, a dnia 10/22 listopada tegoż roku przez Wilhelma Michalskiego woźnego przy Sądzie Pokoju w Wieluniu doręczonego – zjechał działający komornik na grunt dóbr Rudniki, gdzie przede wszystkim przez odezwę daty dzisiejszej Nr 167 w obecnej czynności zawiadomił Wójta Gminy Rudniki, a następnie we wsi Rudniki w dworze folwarcznym właściciela tych dóbr Rudniki Władysława Miączyńskiego wezwał, iżby stosownie do Aktów i Nakazu wyżej powołanych dla żądającego Szai Landau zapłacił zaraz w ręce moje komornika summę Rsr.²⁴ 10 350 z procentem prawnym 5% od dnia 1 lipca 1868 i drugą summę rubli srebrem: 3300 z procentem po 5% od dnia 24 lipca 5 sierpnia 1868 r. wraz z kosztami egzekucyjnymi, gdyż w razie przeciwnym do zajęcia na przymusową publiczną sprzedaż dóbr ziemskich Rudniki z przyległościami natychmiast przystąpię.

W skutku powyższego wezwania obecny Władysław Miączyński oświadczył iż w chwili obecnej gotówki na zapłacenie należności Szai Landau nieposiada lecz, że należność jego ubezpieczoną jest hipotecznie na dobrach ziemskich Rudniki, przeto spłaconą zostanie udzielić się mającą w krótkim czasie pożyczką Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

Ponieważ żądający komornik nie ma dla żądającego Szai Landau zaraz zapłaconej dochodzonej, wyżej wzmiankowanej należności hipotecznie na dobrach Rudniki z przyległościami ubezpieczonej, przeto na satysfakcję takowej należności, przystępując do zapowiedzianego zajęcia na przymusową publiczną w drodze subhastacji²⁵ odkryć się mającą sprzedaż zajmie.

Dobra Ziemskie Rudniki

składające się z folwarków, Rudniki, Jawor czyli Jaworek, Kuźnicy, Błonie, Faustyanka czterech osad i młynów wodnych, wsiów uwłaszczonych: Rudniki, Młyny, Dalachów oraz kolonii przybyłych, lasów, z wszelkimi zabudowaniami dworskimi i karczemnymi gruntami, łąkami, pastwiskami, propinacją, czynszami i wszelkimi użytkami i służącymi prawami, czyli zgoła z tem wszystkim, co tylko całość tych dóbr stanowi i stanowić może bez najmniejszego wyłączenia z takowych i w granicach takich jak się obecnie znajdują i znajdować mają prawo.

Dobra te graniczą na południu z dobrami Cieciołów i Żytniów, na wschód z dobrami Jaworzno, na zachód z majątnością Praszka i dobrami Kowale, na północ z dobrami rządowymi i donacyjnymi Dzietrzniki i Wierzbiem, pomiędzy

²⁴ Rsr., tj. rubli w srebrze.

²⁵ Subhastacja – postępowanie egzekucyjne mające na celu sprzedaż dóbr dłużnika w drodze licytacji.

którymi to dobrami, a dobrami zajmującymi się Rudniki, granice stanowią między graniczne i kopce, a na północ struga bez nazwiska, położone zaś są, w jurysdykcji Sądu Pokoju w Wieluniu, Trybunału Cywilnego w Kaliszu, powiecie wieluńskim, Guberni Kaliskiej, Kassy Okręgowej w Sieradzu, Gminie i Parafii Rudniki i jedną mają księgę wieczystą w Kancelarii Ziemiańskiej Trybunału Cywilnego w Kaliszu znajdującą się, w której dobra te hipotecznie uregulowane są na egzekwowanego Władysława Miączyńskiego w szacunku złp: 93 800 czyli Rsr. 14 700 i pozostają w jego posiadaniu.

Odległość dóbr tych od miast najbliższych jest taka: miasta Praszki mila jedna, Krzepic mil jedna, Kłobucka mil trzy, miasta powiatowego i okręgowego Wielunia mil trzy, miasta powiatowego Częstochowy gdzie jest stacja drogi żelaznej mil pięć, miasta powiatowego Sieradza mil 9, miasta gubernialnego Kalisza mil 13 – przez dobra te przechodzi trakt szosa do Wielunia i Częstochowy oraz trakty bite do powyżej wymienionych miast, [do których] i miasta Praszki ponad granicą położonego, gdzie jest komora celna. Do dóbr wsi Rudniki przeprowadzoną jest szosa w znacznej części już otworzona mająca łączyć się tu w wsi Rudnikach z traktem szosy wieluńsko częstochowskim w zupełności w parę lat otworzonym, jak się powiedziało przez dobra te Rudniki przechodzącym.

Po takim [ogólnym] opisanu zajmujących się dóbr Rudniki z przyległościami przystąpił działający komornik, do szczegółowego opisanu takowych, który uskutecznia w taki sposób.

Zabudowania dworskie Folwarku Rudniki

1. Dwór obszerny z drzewa w słupy z bali zbudowany gontami kryty o czterech kominach murowanych na dach wyprowadzonych – wewnątrz pokoje tapetowane, podłogi z drzewa z desek, piece kafłowe. W dworze tym mieszka egzekwowany Władysław Miączyński właściciel tych dóbr.
2. Ogród duży owocowy przy drodze przez wieś tę Rudniki położony wpośród którego egzystuje wyżej wymieniony dwór, ogród ten ogrodzony jest z trzech stron murem z kamieni polnych urządzonym, zaś od strony zabudowań folwarcznych, czyli podwórza folwarcznego, sztachetami z drzewa urządzonemi.
3. Spizarnia murowana gontami kryta o jednych drzwiach od frontu – obok zaś tej.
4. Piwnica w głębi ziemi murowana, a na powierzchni ziemi, z drzewa z bali zbudowana, gontami kryta – przy oficynie zaraz niżej opisującej się urządzona, z boku których jest urządzona kloaka.

5. Oficyna z drzewa z bali w słupy zbudowana gontami kryta o jednym kominie murowanym.
6. Lodownia obok tej oficyny w głębi ziemi murowana, a na powierzchni z drzewa zbudowana gontami kryta.

Opisując porządkiem kolejnym dalsze zabudowania jakie uważając od strony dworu egzystują, takowe są następujące.

7. Gorzelnia, Browar i kuchnia pod jednym dachem z cegły palonej murowane o pięciu takichże kominach, gontami krytym, w tym znajduje się stosowny Aparat browarny i Aparat Gorzelniany Pistoryusz miedziany, obecnie w roku tak Browar jak i Gorzelnia nie jest czynny: przy budynku tym od tyłu takowego jest drwalnia gorzelniana z drzewa pobudowana, gontami kryta, jak oraz dwie studnie – jedna z wodą, a druga wysuszona obie balami ocembrowane.

Za tym budynkiem Gorzelnii i Browaru od tyłu takowego są. –

8. Cztery kurniki z drzewa w słupy z bali zbudowane gontami kryte. W prostej linii z temi chlewami i kurnikami są:
9. Obory z cegły palonej murowane, gontami kryte o 5 drzwiach z frontu na zawiasach i hakach.
10. Od budynku tego obór na długość kilkanaście arszynów²⁶, a wysokość do trzech arszynów jest mur z cegły palonej odgraniczający podwórze folwarczne i ogród poza takowym i budynkami wyżej opisanymi położony, łączący się z ogrodem ad. 2 wyżej opisanym, który to ogród w części warzywny i częścią owocowy w dalszym ciągu ogrodzony jest częścią sztachetami, częścią płotem w parniki z desek i żerdzi.
11. Szerownia do roboty dla stelmacha i kołodzieja z drzewa w słupy z bali zbudowana, gontami kryta, na wozy, bryczki itp: oraz po bokach tej szerowni i szopy również na słupach urządzone są szopy czyli poddasza gontami kryte na mniejsze porządki gospodarskie jak: pługi, radła, brony itp.
12. Wozownie murowane gontami kryte o dwóch wrotkach na zawiasach i hakach.
13. Stajnia z cegły palonej murowana gontami kryta.
14. Studnia naprzeciw powyższych stajni położona balami ocembrowana z żurawiem i wiadrem okutem, przy której jest koryto do pojenia inwentarza.
15. Obory ordynaryuszów i stajnie gościnne z drzewa w słupy z bali zbudowane, gontami kryte o czterech drzwiach na zawiasach i hakach

²⁶ Arszyn – dawna rosyjska miara długości, wahająca się od 71,12 cm do 81,5 cm

Z budynków wyżej opisanych, które są położone przy trakcie z wsi Rudniki do miasta Praszki prowadzącym po lewej stronie tegoż traktu, prócz dworu ad. 1 opisanego, przy samym zaraz rzeczonym trakcie położone są stroną tylną na tenże trakt budynki wyżej ad.12, 23 i 15 opisane, front zaś mają obrócony na podwórze folwarczne wpośród którego wyżej opisane budynki egzystują – poza którymi istniejący ogród częścią owocowy, częścią warzywny obszerny wyżej ad.10. – wspomniany, rozciąga się aż poza budynek wyżej ad.15 opisany, tak iż część takowego ogrodzona płotem w parniki z desek i żerdzi położoną jest przy wzmiankowanym trakcie z wsi Rudniki do miasta Praszki prowadzącym.

Po drugiej wreszcie stronie od dopiero wspomnianego traktu, uważając z przyjazdu takowym od miasta Praszki do wsi Rudniki są. –

16. Dom dwanaścioraki z cegły palonej murowany, o trzech takichże kominach, gontami kryty dla służby dworskiej.
17. Studnia przed tym domem położona, balami ocembrowana, z żurawiem i wiadrem.
18. Kloaka obok domu ad.16 wspomnianego w słupy deskami obita, gontami kryta o dwóch przedziałach.
19. Chlewy dla inwentarza służby dworskiej z drzewa, w słupy z bali zbudowane, gontami kryte o sześciu przedziałach i tyłuż drzwiach na zawiasach i hakach.
20. Smolarnia czyli skład na smołę zwana kręgielnią z drzewa w słupy z bali zbudowana, gontami kryta, w górę wysoko wzniesiona.
21. Drwalnik i chlewy z drzewa w słupy z bali zbudowany, gontami kryte, zewnątrz z frontu wapnem obrzucone o dwóch drzwiach z frontu i po bokach także.
22. Kloaka przy tym drwalniku z drzewa w słupy deskami obita gontami kryta o jednym przedziale i jednych drzwiach.
23. Oficyna z drzewa w słupy z bali zbudowana wewnątrz i zewnątrz wapnem obrzucona i otynkowana, gontami kryta o jednym kominie murowanym, w tej podłoga z desek, piece kafłowe, jedne pokoje tapetowane, a inne bielone, w domu tem mieszka zarządzający temi dobrami Karol Daberhut, z oficyny tej prowadzą drzwi do oranżerii zaraz niżej opisującej się.
24. Oranżeria murowana zewnątrz oszklona, w tej zimową porą ogrzewanej, znajdują się różnego gatunku kwiaty w doniczkach i ananasarnia.
25. Dom dwojaki z drzewa w słupy z bali zbudowany, słomą kryty o jednym kominie murowanym, w tym mieszka lokaj dworski.
26. Wolarnia z cegły palonej murowana, trzy szory od okapu a dalej słomą kryta, o trzech drzwiach i po bokach dwóch dwuskrzydłowych wrotniach na zawiasach i hakach.

27. Spichrz z cegły palonej murowany, trzy szory od okapu gontem, a dalej słomą kryty, pod tym spichrzem jest skład na okowitę.
28. Spichrz z drzewa w słupy z bali zbudowany, gontami kryty, pomiędzy spichrzem ad. 27 opisanym, a trzecim spichrzem zaraz wyżej opisującym się położony.
29. Spichrz trzeci z cegły palonej murowany, trzy szory od dołu gontem, dalej słomą kryty.
30. Stodoła z cegły palonej murowana, słomą kryta o trzech klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych podwójnych wrotkach. W tej z boku do ochrony powyższego spichrza jest zagrodzenie z drzewa z bali, w tym podłoga podobnie z bali, gdzie znajduje się młocarnia z wialnią i siewkarnią, do której to maszyny maneż konny urządzony jest w szopie z drzewa w słupy deskami obity, gontami kryty od tyłu i przy tejże stodole obok owczarni niżej ad. 36 opisującej się zbudowanej.
31. Stodoła druga z cegły palonej murowana słomą kryta, również o trzech klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych podwójnych wrotkach

Budynki te wyżej ad. 26 do 31 włącznie jak oraz przeprowadzane pomiędzy takowemi płoty postawiane tak są iż: miejsce środkowe wśród takowych stanowi niejako podwórze, w którym jest. –

32. Studnia balami ocembrowana z żurawiem i wiadrem okutem przy której jest koryto do pojenia inwentarza.

Poza temi budynkami a szczególnie stodołą, ad. 30 wyżej opisaną na tył takowej uważając znajdują się.

33. Dwa brogi na zboże na słupach drewnianych słomą kryte.
34. Stodoła z drzewa w słupy z bali zbudowana, słomą kryta, o trzech klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych podwójnych wrotkach.
35. Stodoła czwarta podobnie z drzewa zbudowana, słomą kryta o dwóch klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych wrotkach.

Wreszcie w prostej linii spichrzów wyżej ad. 27, 28, 29 i stodoły, wyżej ad. 30 opisanych czołem na trakt z tej wsi Rudnik prowadzący znajduje się.

36. Owczarnia z cegły palonej murowana, gontami kryta o czterech odrzwiach od frontu, a po bokach wrotnie na zawiasach i hakach.
37. Studnia przed tą owczarnią balami ocembrowana z żurawiem i wiadrem okutem, przy której jest koryto do pojenia inwentarza.

W końcu we wsi tej Rudniki przy trakcie do Częstochowy prowadzącym są. -

38. Dom poczta zwany z drzewa w słupy z bali pobudowany, gontami kryty, o trzech izbach i kuchni. -

39. Stajnia i wozownia podobnie z drzewa w służy z bali zbudowane, gontami kryte pod jednym dachem o jednych drzwiach i jednych wrotkach. -
40. Szopa w słupach gontami kryta. -
41. Sklep w ziemi z drewna i ziemi zbudowany, przed domem ad. 30 opisanym jest ogródek z chrustu płotem wyplatany ogrodzony, oraz poza tym domem przy trakcie z Rudnik do Cieciołowa prowadzącym, podobny jest większy ogród warzywny pod kuźnią niżej ad. 48 opisującą się ciągnący się, płotem w parniki z żerdzi ogrodzony, w domu tym wyżej ad. 38 opisanym, mieszka Karol Rudolf, który takowy wraz z dalszemi zabudowaniami ad. 39, 40 41 i ogrodem wzmiankowanym zajmuje jako wierzyciel właściciela tych dóbr Władysława Miączyńskiego, który to Władysław Miączyński wedle zaprodukowanego aktu 2/14 lipca 1869 r. przed Antonim Kowalskim Rejentem zeznanego, zapożyczył u tegoż Karola Rudolf Rsr. 1728 k. 68 z obowiązkiem oddania i zapłacenia za lat 5 uważając od daty tego aktu na każdy dzień 14 lipca płacić się mający, z poddaniem się temu warunkowi iż na przypadek niespłacenia długu w terminie, oddaje na własność temuż Rudolfowi w szacunku długu wyrównywającym grunt na Rudnikach, idąc drogą z Rudnik do Cieciołowa, po prawej stronie ponad wsią mórg 60, wraz z graniczącą łąką mórg 5, tudzież zabudowaniami wyżej ad. 38, 39, 40 i 41 opisanymi i ogrodem za takowemi położonem, również wyżej wzmiankowanym – przed tym domem wyżej ad. 38 opisanym przy drodze jest. -
42. Studnia balami ocembrowana z drzewa w służy z bali zbudowana z żurawiem i wiadrem okutym.
43. Karczma ad. 55 oznaczona z drzewa w służy z bali zbudowana, gontami kryta o jednym kominie murowanym, do tej od tyłu z podwórza uważając dobudowana jest przystawka podobnie z drzewa gontami kryta, z której na dach wyprowadzony jest komin murowany.
44. Stodoła z drzewa w służy z bali zbudowana gontami kryta o jednym klepisku.
45. Stajnia zajezdna z drzewa w służy z bali zbudowana gontami kryta.
46. Sklep w ziemi z drzewa i ziemi urządzony.
47. Ogród warzywny, w którym jest kilka sztuk drzewek sadzejnych poza powyższą karczmą położonych, płotem w parniki z żerdzi ogrodzony. Karczmę wyżej ad. 43 opisaną wraz z dalszemi karczemnymi zabudowaniami i gruntem mórg dwie, prętów trzy pod warunkami kontraktu w dniu 14 listopada 1863 zawartego, wedle pisma na tymże kontrakcie pod datą 10 kwietnia 1868 r. zamieszczonego na dalszy czas, to jest na lat 3 od dnia 1 grudnia 1868 do tegoż dnia 1870, Władysław Miączyński, właściciel tych dóbr wypuścił Jadwidze Birbaumowej za czynsz i suchą arendę za całe te trzy lata

w ilości rubli 630 z góry pobrane, oprócz tego wedle pisma na tymże kontrakcie pod datą 15 listopada zamieszczonego, tenże Władysław Miączyński, właściciel tych dóbr, teźże karczmarce Jadwidze Birbaumowej wypuścił na lat trzy od dnia 23 lipca 1868 r. do tegoż dnia 1870 r. gruntu mórg 5, prętów 233 – to jest gruntu mórg 5 prętów 81 z lewej strony starego traktu jadąc do Jaworzna oraz prętów 152 z prawej strony na klinie graniczącym na klinie karczmarckim za opłatą rocznie z podatkami Rsr. 12 kop.45.

W ostatku przy trakcie z wsi Rudniki do Cieciołowa prowadzącym po prawej stronie takowego poza domem ad. Nr 38 opisanym jest:

48. Kuźnia z cegły palonej murowana gontami kryta, w tej jedna izba kowalska i jedna mieszkalna dla kowala, wreszcie przy kościele parafialnym wsi Rudniki czyli obok starego cmentarza przy trakcie z wsi tej Rudniki do Częstochowy prowadzącym jest niejako ogród dziki, w którym jest altana z drzewa wybudowana świerkami obsadzona.

Zabudowania w Folwarku Jaworek

49. Dom czworaki z drzewa w słupy z bali zbudowany gontami kryty o jednym kominie murowanym, w tym mieszka ekonom i inna służba dworska.

50. Stodoła z drzewa w słupy z bali zbudowana trzy szory od okapu, a dalej słomą kryta o dwóch klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych wrotniach na zawiasach i hakach.

Z boku stodoły tej, z prawej strony w takowej urządzony jest spichrz, do którego oddzielne drzwi na zawiasach i hakach z zamkiem prowadzą.

51. Oweczarnia z cegły palonej murowana o pięciu drzwiach i dwóch po bokach urządzonych wrotniach na zawiasach i hakach.

52. Studnia balami ocembrowana z kołowrotem i wiadrem okutem, obok zabudowań folwarku tego jest kilka wyrosłych topól lecz ogrodzeń niema żadnych.

Zabudowania Folwarku Błonie

53. Dom z cegły palonej murowany o jednym takimże kominie, gontami kryty o czterech izbach.

54. Oweczarnia z cegły palonej murowana gontami kryta o trzech drzwiach z frontu i boku wrotniach dwuskrzydłowych na zawiasach i hakach.

55. Stodoła z cegły palonej murowana, słomą kryta o jednym klepisku i jednych dwuskrzydłowych wrotniach.

56. Stodoła druga murowana, trzy szory od okapu, a dalej gontem kryta o trzech klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych wrotniach.

57. Spichrz z cegły palonej murowany, dach dwa szory okapu gontem, a dalej słomą kryty, o jednych drzwiach na zawiasach z zamkiem.
58. Owczarnia druga z cegły palonej murowana trzy szory od okapu gontem, a dalej słomą kryta o czterech drzwiach z frontu i po bokach dwuskrzydłowych wrotniach na zawiasach i hakach.

Budynki te wyżej opisane folwarku Błonie, które jak wyżej opisano są wszystkie murowane w bardzo dobrym stanie, postawione są tak, jak oraz pomiędzy takowymi przeprowadzane płoty w parniki z desek okalają podwórze folwarczne, w środku którego jest.

59. Studnia balami ocembrowana z żurawiem i wiadrem okutem.
60. Ogród owocowy obok domu ad. 53 i poza owczarnią ad. 54 wyżej opisanymi położony, płotem z kamieni polnych urządzony ogrodzony.

Zabudowania Folwarku Faustyanka

61. Dom dwojaki z drzewa z bali w służy w węgiel zbudowany dwa szory od okapu gontem, a dalej słomą kryty o jednym kominie murowanym na dach wyprowadzonym, w tym mieszka służba dworska.
62. Spichrz na podmurowaniu z drzewa w węgiel zbudowany, gontami kryty, o jednych drzwiach na zawiasach i hakach z gankiem.
63. Stodoła na podmurowaniu z kamieni polnych z drzewa w służy z bali zbudowana, dwa szory od okapu gontem a dalej słomą kryta o dwóch klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych wrotniach na zawiasach i hakach.
64. Stodoła druga z drzewa na przyciesiach, w służy z drzewa z bali zbudowana dwa szory od okapu gontem, a dalej słomą kryta o dwóch klepiskach i tyłuż dwuskrzydłowych wrotniach.

Budynki te w folwarku Faustyanka oraz przeprowadzane pomiędzy takowymi płoty, w części z kamieni polnych, a w części w parniki z desek i żerdzi postawione są tak, iż okalają podwórze tego folwarku wpośród którego jest.

65. Studnia balami ocembrowana z żurawiem i wiadrem.

Zabudowania Folwarku Kuźnica

66. Dom z drzewa z bali w węgiel pobudowany o jednym kominie murowanym, gontem kryty w tym mieszka służba dworska.
67. Sklep obok domu powyższego z drzewa w ziemi zbudowany
68. Spichrz z drzewa z bali w węgiel zbudowany trzy szory od dołu gontem, a dalej słomą kryty o jednych drzwiach na zawiasach i hakach z zamkiem.

69. Stodoła z drzewa w słupy z bali zbudowana słomą kryta o dwóch klepi-
skach i tyłuż dwuskrzydłowych wrotniach na zawiasach i hakach.
70. Obora z drzewa w słupy z bali zbudowana gontem kryta na zawiasach i ha-
kach.
71. Obora druga z drzewa w słupy z bali zbudowana gontem kryta o dwóch
drzwiach na zawiasach i hakach.

Budynki te folwarku Kuźnica oraz przeprowadzane pomiędzy takowemi
płoty w parniki z desek i żerdzi postawione są tak iż takowe okalają podwó-
rze folwarczne w środku którego jest.

72. Studnia balami ocembrowana z żurawiem i wiadrem przy której jest koryto
do pojenia inwentarza.
Obok zabudowań powyżej opisanych folwarku Kuźnica oddzielnie znajdu-
je się.
73. Chałupa dwojaki w tak zwany pruski mur z cegły surówki i pecy zbudowana
słomą kryta o jednym kominie murowanym, w tej mieszka służba dworska.

Oprócz wyżej opisanych zabudowań dworskich w dobrach tych Rudniki egzy-
stują młyny wodne w posiadaniu niżej wymienionych osób zostające.

74. I młyn wodny Szafranek zwany przy trakcie z tej wsi Rudniki do miasta
Wielunia po lewej stronie tegoż traktu położony, czyli całą osadę młynar-
ską z gruntami łąkami i pastwiskami do takowego należącymi w ogólnej
rozległości mórg 43 prętów 217 na karcie przez geometrę Grapowa w la-
tach 1836 i 1845 sporządzony, a przez Aleksandra Kulczyckiego geometrę
rządowego w dniu 8/20 września 1845 roku poświadczonyj umieszczonemi
i oznaczonemi, posiadają sukcesorowie Grzegorza Kardawskiego [...]
75. II-gi młyn wodny olearnia zwany, takowy z olearni jest przerobiony, o jed-
nym złożeniu drzewa w słupy z bali zbudowany, gontami kryty, w któ-
rym jest jedna izba mieszkalna z wyciągniętym z takowej ponad dach
kominem murowanym i schowaniem oraz przy takowym będącą oborą,
z drzewa w słupy zbudowaną, gontami krytą, położone przy trakcie wy-
żej wzmiankowanym z tej wsi Rudniki do miasta Wielunia prowadzą-
cym po prawej stronie tegoż traktu wraz z gruntem mórg nowopolskich
14, nr 1 na mapie Janinów oznaczonym i łąką jedną morgę z kawałkiem
łąki okopowanej przy młynie, pozostałe w posiadaniu dzierżawnem Jó-
zefa Kowalskiego pod warunkami w kontrakcie pod dniem 13 sierpnia
1968 przez Karola Daberhut zarządzającego dobrami Rudniki, Antonie-
mu Kleszczyńskiemu udzielonym zastrzeżeniu, a przez tegoż Antoniego
Kleszczyńskiego za zgodzeniem się wypomnianego wyżej zarządzającego
temi dobrami Daberhut, jak zanotowanie na rzeczonym kontrakcie pod datą

24 października 1868 zamieszczone przekazywa namienionemu Józefowi Kowalskiemu ustąpiony, którego to kontraktu dzierżawa ta temuż Józefowi Kowalskiemu służy na lat 6 od dnia 12 września 1868 do tegoż dnia 1874 [...].

76. III-ci młyn wodny Józefów zwany poza powyżej opisanym młynem w stronie ku Jaworznu położony, o jednym złożeniu z drzewa z bali w słupey zbudowany, gontami kryty. We młynie tym jest jedna izba mieszkalna i komora, z której to izby ponad dach wyprowadzony jest komin murowany.

Przy tym młynie są:

Obora z drzewa z bali w węgiel zbudowana, gontami, a w części słomą kryta o czterech drzwiach na zawiasach i hakach. Stodoła z drzewa w słupey z bali zbudowana słomą kryta o jednym klepisku. Sklep w ziemi z kamieni polnych pobudowany żrzynami kryty. Ogród częścią warzywny, częścią owocowy płotem w parniki z desek i żrzyn ogrodzony. Młyn ten, wraz z powyżej opisanymi zabudowaniami i gruntem do tegoż młyna należącym Regestrem pomiarowym Nr 14 i 15 objętym, rozległości z łąkami mórg 22 prętów 240 ½, pozostaje w posiadaniu dzierżawnym na lat trzy od dnia 1 maja 1867 do tegoż dnia 1870 roku Józefa Kochel [...].

77. IV-ty młyn wodny Strzelecki zwany, za powyżej opisanymi młynami w granicy dóbr Jaworzno leżący, również jednym złożeniu z drzewa w słupey z bali zbudowany gontami kryty, w tym jest jedna izba mieszkalna i komora, z izby jest wyprowadzony ponad dach komin murowany. Przy młynie tym należące do takowego są: stodoła z drzewa zbudowana słomą kryta o jednym klepisku, obora z drzewa w słupey z bali zbudowana słomą kryta o dwóch drzwiach na zawiasach i hakach. Ogród owocowy i warzywny ogrodzony płotem z chrustu wyplatany.

Młyn ten wraz z powyżej opisanymi do niego należącymi zabudowaniami i gruntem do tegoż należącym objętym rozległemi z łąkami mórg 22 prętów 240 ½ Regestrem pomiarowym nr 23 i 24 posiada jako dzierżawca Sylwester Strzelecki vel Strzelczyk, który takowy młyn z gruntem wzmiankowanym zadzierżawił za kontraktem, z właścicielem tych dóbr Władysławem Miączyńskim prywatnie 20 maja 1867 zawartym, na lat 6 [...].

Na tem protokół niniejszy zajęcia i opisu dóbr Rudniki z przyległościami w dniu na czele wyrażonym, rozpoczęty w dniu następnym 24 stycznia/5 lutego 1870 zakończonym został dla spóźnionej już pory i z powodu święta Niedzieli w dniu jutrzejszym i do dnia następnego czynność dalsza opisu i zajęcia odroczone zostają, z wzmianką iż protokół ten podpisany zostaje przez świadków

Eugeniusza Rudolf i Aleksandra Grzesikowskiego w Wieluniu zamieszkałych oraz komornika.

Eugeniusz Rudolf	
Aleksander Grzesikowski	świadkowie
Romuald Piwowski	komornik

Działo się jak na czele tego
protokołu wymieniono na
gruncie dóbr Rudniki
25 stycznia 7 lutego 1870

W dalszej kontynuacji zajęcia i opisu dóbr Rudniki z przyległościami nadmienia działający komornik, iż w terytorium dóbr tych znajdują się dwie osady leśne, pierwsza przy trakcie z tej wsi Rudniki do miasta Wielunia prowadzącym po lewej stronie takowego naprzeciw nowo uregulowanej kolonii Janinów położona, którą składają. -

78. Dom czworaki z drzewa w słupy z bali zbudowany gontami kryty o jednym kominie murowanym, w tym mieszkają borowi dworscy.
79. Chlewy w słupy z drzewa z bali zbudowane, gontami kryte.
80. Szopa przy tych chlewach na słupach słomą kryta
81. Studnia balami ocembrowana. -

Druga zaś osada leśna położoną jest przy uwłaszczonej kolonii Odcinek pod borem, którą składa:

82. Chałupa z drzewa w słupy z bali zbudowana, słomą kryta o jednym kominie murowanym, w której mieści się także obórka. W chałupie tej mieszka borowy dworski.
83. Przy chałupie tej jest też ogród warzywny, w którym jest kilkanaście drzew rodzajnych. Ogród ten ogrodzony płotem z żerdzi.

W dobrach tych, we wsi Rudniki jest także kościół parafialny nowo murowany wraz z domem mieszkalnym dla proboszcza i innymi zabudowaniami podwórzowemi nowo murowanymi probostwo stanowiącymi.

Szkoła włościańska przez gminę i dwór utrzymywana mająca swój własny dom mieszkalny.

Oprócz powyżej wymienionych osób posiadających w dobrach tych wyszczególnione realności i grunta, posiadają jeszcze. -

V. Andrzej i Teodozja z domu Fabiani małżonkowie Zalescy prawem wieczystej dzierżawy z mocy kontraktu w dniu 11/23 kwietnia 1868 roku przed Antonim Kowalskim Rejentem w Wieluniu i właścicielem dóbr tych Władysławem Miączyńskim zawartego w kolonii nowo erygowanej Janinów zwanej, dwie kolonie na mapie przez geometrę przysięgłego Aleksandra Kulczyckiego w miesiącu maju 1867 sporządzonej pod nr 6 i 7, zapisane, obejmujące przestrzeń łącznie z łąką mórg 30 miary nowopolskiej, to jest gruntu w koloniach mórg 28, a w łąkach mórg 2 [...].

VI. Grunta na uposażenie i własność włościan tych dóbr w moc Najwyższego Ukazu przesła, a w dziale 1. wykazu hipotecznego tychże dóbr na rzecz tychże włościan przesła są następujące – oddzielone wynoszą, a w szczególności

w wsi Rudniki	mórg	348 prętów	78
w wsi Młyny		243 ”	32
w wsi Dalachowie		939 ”	118

Razem mórg 1520 prętów 228

którym to włościanom na zasadzie złożonych do Księgi Dóbr tych Tabel Likwidacyjnych, przez Komitet Centralny Spraw Włościańskich zatwierdzonych służebności w wykazie hipotecznym księgi wieczystej dóbr tych w Dziale III zapisane są następujące, a mianowicie [...] ²⁷

Po odrączeniu wyżej szczegółowo wymienionej ilości gruntów, przez wieczystych dzierżawców wyżej ad. 74 I oraz ad. V wyszczególnionych i gruntów ad. VI wzmiankowanych na wyposażenie i własność włościan tych dóbr przeszłych [...] rozległość gruntów odnoszących się do klasy gruntu II, III, i IV, w które wchodzi grunta w owej dzierżawie osób wyżej wymienionych pozostające, a mianowicie karczmarza, ad. 43 oraz młynarzy ad. 75 II, 76 III i 77 IV stanowiących dominalną folwarczną własność, a która uważając przybliżonym sposobem wynosi miary nowopolskiej w ogóle włók sto trzydzieści cztery, mórg 16 czyli dziesięcin²⁸ 8016 na miarę ruską, a w szczególności:

Folwark Rudniki

²⁷ Służebności te zapisane w tabelach likwidacyjnych wsi Rudniki, Młyny i Dalachów dotyczą korzystania z pastwisk oraz lasów, tj. drzewa budulcowego, ściółki, zbieraniny i pni na opał.

²⁸ Dziesięcina – 1 włoka nowopolska to 30 morgów, 1 morga to 56 arów, 1 dziesiątyna to 109,3 ara.

Gruntu rolnego około mórg 889, ogrodu około mórg 12, pod zabudowaniami i podwórzem około mórg 10, łąk około mórg 230, pastwisk około mórg 106 stawów i wód m. 28, dróg i wygonów m. 36.

Folwark Jaworek

Gruntu ornego mórg około 628 pod zabudowaniami i podwórzem m. 3, łąk mórg 27.

Folwark Błonie

Gruntu ornego mórg 344, ogrodów mórg 1, pod zabudowaniami i podwórzem mórg 4, pastwisk i nieużytków mórg 46, łąk 63.

Folwark Faustyanka

Gruntu ornego mórg 196, pod zabudowaniami i podwórzem mórg 3 i nieużytków mórg 21.

Folwark Kuźnica

Gruntu ornego około mórg 200, pod zabudowaniami i podwórzem, mórg 5, łąk mórg 82, pastwisk i nieużytków mórg 33.

Lasu w całych tych dobrach Rudniki będzie około mórg 900, a zarośli czyli zagajników po wyciętym lesie wyrosłych około mórg 280. Las ten jest cały iglasty, sosnowy i jedynie w niektórych miejscach napotkać można nader mało znaczącą ilość drzewa liściastego, który to las przez wycięte stare drzewo znacznie jest przerzedzony. Grunta folwarczne od gruntów włościańskich nie są jeszcze ostatecznie odsegregowane lecz pomiędzy takowymi granice stanowią miedze graniczne i rowy.

W łonie gruntu dóbr tych Rudniki znajduje się w niektórych miejscach ruda żelazna, która będąc wydobyta, pozbywaną czyli sprzedawaną bywa do Prus.

Wreszcie na terytorium gruntów folwarcznych dóbr tych, na potrzeby grunto-we wypala się cegłę, ku czemu są dwie szopy z drzewa na słupach zbudowane słomą kryte. W ostatku nadmienia się, iż w rozległość gruntów folwarcznych wyżej oznaczonych nie wchodzi:

szesnaście włók łąki w terytorium dóbr Rudniki do włościan i młynarza na pastwisko przeznaczonych oraz 35 mórg gruntu oraz 33 mórg łąki, razem mórg 68 w terytorium folwarku Kuźnica położonych na pastwisko dla włościan wsi Dalachów przeznaczonych.

Inwentarz na gruncie tych dóbr znajdujący się jest taki.

W folwarku Rudniki:

1. koni fornalskich 40
2. wołów 44

3. jałowizny 20
4. owiec 100
5. wozów 22
6. pługów konnych 12
7. pługów z jarzmami 18
8. bron 20
9. radeł 30
10. skrzyń do kartofli 10
11. sań bosych 10
12. aparat gorzelniany Pistoryusz miedzianny w gorzelnii ad.7 wymienionej
13. maszyna młocarnia z siewkarnią w stodole wyżej ad. 30 opisanej
14. młynek do czyszczenia zboża

W folwarku Jaworek:

15. owiec obojga płci 800

W folwarku Błonie:

16. owiec sztuk 600

W folwarku Kuźnica:

17. stadniny sztuk 20
18. krów sztuk 12
19. młynek do czyszczenia zboża

Propinację w całych tych dobrach Rudniki wedle zaprodukowanego przez zarządzającego temi dobrami Karola Daberhut, kontraktu prywatnego na dniu 11 grudnia 1869 r. Władysław Miączyński właściciel tych dóbr wydzierżawił Szymonowi Wetzel na rok 1 od 1 stycznia 1870 do tego dnia 1871 w sumie za cały ten rok zapłaconej Rsr. 900. Ażeby wreszcie obok wyżej wymienionych osób, kto więcej miał prawo posiadania jakim bądź prawem, więcej jakiej ilości gruntu w dobrach zajmowanych Rudniki, i ażeby co do granic na początku tego protokołu wyszczególnionych jaki kontrowers czyli spór graniczny zachodził, to nikt o tem działającego komornika nie powiadomił i wiadomości do tego protokołu nie podał.

Podatki dóbr tym Aktem zajętych wpłacają się rokrocznie do Kassy Okręgowej w Sieradzu [...] ²⁹.

Wysiew na gruntach folwarcznych dóbr tych rokrocznie skutecznym być może:

---

²⁹ Opuszczenie zawiera tekst zaświadczenia dotyczący terminowego opłacania podatków.

- a) pszenicy wiertel³⁰ 100
- b) żyta 350
- c) jęczmienia wiertel 180, grochu wiertel 200, owsa wiertel 250, tatar-ki wiertel 20, koniczyny wiertel 5, wyki wiertel 18, rzepaku wiertel 10, kartofli wysadza się wiertel 1000, siana sprząta się wozów fornalskich 120

Dobra tym aktem zajęte Rudniki, sprzedane będą na publicznej licytacji, która odbyta zostanie na jawnej Audyencji Trybunału Cywilnego w Kaliszu, posiedzenia swe w tymże mieście w Pałacu Sądowym przy ulicy Józefiny położonym odbywającego, wszelkich więc dalszych formalności dopełniać będzie Franciszek Modrzejewski Patron tegoż Trybunału w mieście Gubernialnym Kaliszu zamieszkały, u którego ekstrachent tej egzekucji Szaja Landau zamieszkanie prawne sobie obiera, do czasu zatem, w którym sprzedaż ta nastąpi ze względu na Art.; nr 688 K.P.S. działający Komornik Władysława Miączyńskiego właściciela tych dóbr Rudniki z przyległościami w posiadaniu takowych jako sądowego zarządcę pozostawia i dozorcą Onego ustanawia – zalecając mu iżby wszelkie ciężary i podatki gruntowe w czasie właściwym ponosił i opłacał.

Protokół niniejszej czynności rozpoczęty i kontynuowany w dniach 23/4 24/5 26/7 27/8 lutego/stycznia 1870 r. w tym ostatnim dniu ukończony został, który po odczytaniu podpisanym został przez zarządzającego tymi dobrami Karola Daberhut oraz świadków Eugeniusza Rudolf i Aleksandra Grzesikowskiego obywateli w Kaliszu zamieszkałych, tudzież działającego komornika. Egzekwowany zaś Władysław Miączyński nie podpisał gdyż w chwili zakończenia nie był obecny, albowiem wyjechał w podróż.

Kopia wszakże tego protokołu dla niego na ręce wspomnianego Karola Daberhut zarządzającego temi dobrami oddaną i pozostawioną zaraz datą.

== Karol Daberhut

== Eugeniusz Rudolf

== Aleksander Grzesikowski świadcowie

== Romuald Piwowski komornik przy Trybunale

Wójt Gminy Rudniki

Kopie tego protokołu w biurze moim doręczoną odebrałem w Rudnikach 2 stycznia/5 lutego 1870 r.

== Zalewski

Pisarz Sądu Pokoju w Wieluniu

Kopię tego dokumentu w biurze moim odebrałem w Wieluniu dn. 28 stycznia/4 luty 1870 r.

³⁰ Wiertel – tu miara objętości, pojemność wiertela wieluńskiego w XVI–XVIII wynosiła 62,5 l.

== Dębski

Na żądanie Romualda Piwowskiego komornika Trybunału w Kaliszu zamieszkałego, ja Eugeniusz Rudolf woźny przy Sądzie Pokoju w Wieluniu dnia 6/18 czerwca 1862 r. nr 2773 przez Prezesa Trybunału Kaliskiego nominowany, w mieście Wieluniu zamieszkały, zaświadczam jako dwie kopie tego protokołu zajęcia dóbr Rudniki na wywłaszczenie na stemplach ceny kop. 15 zgodnie odpisane wręczyłem, a mianowicie:

1. Wójtowi Gminy Rudniki Antoniemu Zalewskiemu we wsi Rudnikach powiecie i okręgu wieluńskim zamieszkałemu takową kopię do rąk jego własnych oddałem i zostawiłem jak przekonywa widymata³¹ na niniejszym oryginalnym protokule znajdującym się, jak świadczę w wsi Rudnikach dnia 27 stycznia/ 8 luty 1870.

== Eugeniusz Rudolf

2. Drugą kopię protokołu na stemplu ceny kop. 15 odpisana wręczyłem pisarzowi Sądu Pokoju w Wieluniu Piotrowi Dębskiemu w mieście Wieluniu urzędującemu i zamieszkałemu, takową to kopię w kancelarii sądu pokoju do rąk własnych tegoż oddałem i zostawiłem jak o tem przekonywa widymata na pierwostronnej stronie znajdująca się – świadczę w mieście Wieluniu 28 stycznia/ 9 luty 1870 r.

== Eugeniusz Rudolf

Zgodność tej kopii ze swym oryginałem okazanym i na powrót odebrany na stemplu ceny kop. 15 sporządzonym poświadczam.

Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiej w Kaliszu
[podpis nieczytelny]

---

³¹ Widymata, widymacja – znak, podpis stwierdzający zaznajomienie się z treścią dokumentu.